БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

ДЕКАБРЬ 5 вторник 1939 он № 280 (2980) Сэн 10 мүнгэ

БУРЯТ-МОНГОЛ ҮНЭН

ВКП(б)-эйн Б.-М. Обкомой ба БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ОРГАН.

СССР-эй КОНСТИТУЦИҺАА

Статья 1. Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз болбол хүдэлмэришэн ба таряашанай социалистическэ гүрэн мүн.

Статья 2. СССР-эй политическэ үндэһэ һуури болбол помещигүүдэй ба капиталистнуудай засагые унагааһанай ба, пролетариадай диктатурые дайланабалһанай ашаар урган гарһан ба бэхижэһэн, ажалшадай депутадуудай Соведүүд болоно.

Статья 3. СССР-эй доторхи бүхы засаг болбол ажалшадай депутадуудай Соведуудээр бэелэдэг, городой ба деревниин ажалшадта хабаадана.

Статья 4. СССР-эй экономическа үндэһэ һуури болбол ажахын капиталистическэ системые усадхажа, үйлэдбэриин зэбсэг ба хэрэгсэлдэхи частна үмсые һалган болюулжа, хүниие хүнэй эксплоататацилха ябадалые үгыхэһэнэй ашаар батажаһан, үйлэдбэриин зэбсэг ба хэрэгсэлдэхи социалистическэ үмсэ ба ажахын социалистическэ системэ мүн.

Статья 5. СССР-эй доторхи социалистическэ үмсэ болбол нэгэ гэбэл, гүрэнэй үмсын формотой (арадбүгэдын зөөри), нэгэ гэбэл, кооперативна-колхозно үмсын формотой (туд туд колхозой үмсэ, кооперативна нэгэдэлнүүдэй үмсэ) байдаг байна.

МОСКВАГАЙ ҺУНГУУЛИИН СТАЛИНСКА ОКРУГОЙ ҺУНГАГШАДАЙ СУГЛААН ДЭЭРЭ НҮХЭР СТАЛИНАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭҺӨӨ

„Һунгагша, арад болбол, депутадууд хадаа өөһэдынгөө зорилгонуудай дээдэ хэмжээдэ байхынь тула, депутадууд хадаа өөрынгөө хүдэлмэридэ политическэ обыватель болтороо доошоо орохогүйнь тула, Ленинскэ типын политическэ деятелиин тушаалда тэдэнэй үлэхынь түла, тэдэнэр хадаа Ленин шэнги, тиимэ тодо деятель байхынь тула, Ленин ямар һэм, тэрээн шэнги, байлдаанда тэдэнэй айдаггүй ба арадай дайсадта хайрагамгүй байдаг байхынь тула, хэрэгэй хурсадан орёо боложо эхилээд ба горизонт дээрэ ямар нэгэн аюулай харагдан үзэгдөөд байхада, алибүхы гэнэтын сошормогдолгоһоо, сошормогдолтой адали алибүхы мэгдэлгэһээ тэдэнэй сүлөө байхынь тула, сошормогдолго мэтын алибүхы мэгдэлһээ, баһал тэдэнэй, Ленин шэнги тиимэ сүлөө байхынь тула, бүхы плюсүүд ба минусүүдые алишье талаһаань бодомжолохо ба алишье талаһаань ориентировалаха хэрэгтэй сложно асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, баһал тэдэнэй, Ленин шэнги сэсэн шадабаритай ба яаралгүй байхынь тула, тэдэнэй мүн лэ, Ленин шэнги үнэн сэхэ ба үнэн шударгуу байхынь тула, арадта Ленинэй дуралдаг шэнги, баһал тэдэнэй, арадта дуралдаг байхынь тулада, өөһэдынгөө депутадуудһаа эрэлтэ хэхэ ёһотой“.

Сталинска Конституциин туг доро

Мүнөөдэр бүгэдэарадай һайндэр. Сталинска Конституциие—хүнтүрэлтэнэй историдохи гайхамшагта документнүүдэй нэгэнь бологшо, энэ Үндэһэн Закониие Соведүүдэй VIII Онсо съезд дээрэ баталан абаһан үдэрһөө хойшо 3 жэл үнгэрэбэ.

Сталинска Конституци болбол дэлхэй дээрэ түрүүшын социалистическэ гүрэнэй граждануудай арюун уялгануудые ба агуухэ эрхэнүүдые өөрынгөө алтан хуудаһануд дээрэ бэшээ. Тэрэ хадаа ажал хэхэ эрхые, эрдэмдэ һураха эрхые, амараха эрхые, үтэлэхэдөө материальна тэдхэмжэ абаха эрхые СССР-эй граждануудта гарантировалаа.

СССР-эй Конституциин бүхы статьянууд хадаа, һанаһан мечта ба найдуулгануудай тухайда бэшэ, планууд ба бүтөөгүй юумэнүүд тухайда бэшэ, харин, советскэ арадай туйлаһан суута ехэ илалтанууд тухайда, Октябрьска революциһээ хойшо эдлэгдэжэ байгаа угаа ехэ эрхэнүүд тухайда хэлэнэ.

Манай Конституци хадаа капиталистическэ оронууддахи буржуазна конституцинуудһаа тон ондоо.

Капитализм ба социализм хоёрой хоорондонь ямар ехэ илгаа байнаб, тиимэл илгаа хадаа буржуазна конституцинууд ба СССР-эй Конституциин хоорондонь байна. Буржуазна конституцинууд болбол үгэ дээрээ арадай эрхэ сүлөө тухай хэлэдэг болбошье, үнэн хэрэг дээрээ—бүлэг капиталистнуудай, буржуазинуудай булимтарһан эрхэнүүдые хамгаалдаг байна. Капиталистическэ оронууддахи ажалша массанууд болбол ямаршье эрхэгүй ба капиталай хатуу хара даралалта доро зобожо тулижа, дайн сэрэгэй хойшолондо дайрагдан, үлэсхэлэн хооһон, үхэл тахал үзэжэ байна.

Советскэ арад болбол СССР-эй ба союзна, автономно республикануудай Верховно Соведүүдтэ—засагай дээдэ органуудта һунгалтануудые Сталинска Конституциин үндэһэ һуури дээрэ үнгэргөө. Арадай эрхим басагад ба хүбүүдые засагай дээдэ органуудта дэбжүүлээ. Эдэ һунгалтанууд хадаа советскэ арадай гайхамшаг морально-политическэ нэгэдэлыень, коммунистическэ партиие ба советскэ правительствые тойрон жагсаһан, тэрэнэй нягта жагсаалыень дэлхэйн үрда демонстрацилан харуулаа.

Ажалшадай депутадуудай Соведүүдтэ һунгалтануудай кампани амжалтатайгаар ябуулагдажа байна. Түс һунгалтанууд болбол гүрэнэй засагай органуудай аппарадуудые Сталинска Конституциин үндэһөөр шэнэдхэлгые шиидхэн түгэсхэхэ ба алдарта советскэ арадай хүсэнтүгэс жагсаалай, коммунистнууд ба партийнабэшэнүүдэй сталинска блогой шэнэ илалтануудай демонстраци болохо байна.

Үнгэрэһэн гурбан жэл хадаа үлэмжэ гайхамшаг событинуудай жэлнүүд байгаа. ВКП(б)-эй XVIII историческа съезд хадаа сталинска гурбадугаар табанжэлэй плание—социализмһаа коммунизмда шата дамжажа шэлжэн оролгын агуухэ программые баталаа. Социализмынороной зэбсэгтэ хүсэн—суута Хүдэлмэришэн-Таряашанай Улаан Арми болбол Хасан нуурай райондо ба Халхын голдо болһон байлдаануудта японско хобдог самурайнуудай яһынь һамнасохин үлдээ, Баруун Украинын ба Баруун Белоруссиин ажалшадые польско пануудай зэрлиг дарлалтаһаа сүлөөлэжэ, историческа зорилгонуудаа имагта гайхамшагаар бэелүүлбэ. Мүнөө, шуһата дайниие үүсхэгшэ шунахай бузар провокаторнуудта шанга харюу үгэжэ, агуухэ эхэ оронойнгоо аюулгүйе хамагаалхатаяа хамта, финляндска арадые помещигүүдэй ба капиталистнуудай мүлжэлгэһөө сүлөөлэн, тэдэнэй хэтэ заяанай хүсэлые бэелүүлэжэ байна.

Хүсэнтүгэс социалистическэ индустри үдэрһөө үдэртэ хүсэжэн бэхижэнэ. Хүдөөажахын Бүхэсоюзна выставка хадаа колхозно байгуулалтын гайхамшаг илалтануудые дэлхэйн урда демонстрацилаа. СССР-эй арадуудай культура—формороо национальна, удхаараа социалистическэ культура хадаа хүсэтэйгөөр хүгжэн бадарана. Дэлхэй дээрэ алдаршаһан геройнууд-баатарнууд дэбжэн гарана. Олон мянгаад талантнууд болбол наранай гэрэлээр дулаасуулагдаһан набша сэсэг шэнгеэр, арадай гүн дундаһаа ургана.

Марксистско-ленинскэ теориие гүнзэгыгөөр шудалалга болбол коммунизмын шэнэ илалтануудай түлөө бүри амжалтатайгаар тэмэсэхэ хэрэгтэ манай кадрнуудта туһалана.

Большевистскэ парти, бүхы советскэ арад хадаа, һүүлэй гурбан жэлэй торшо соо, бузар предательнуудые, троцкистско-бухаринска ба буржуазно-националистическэ бандануудые бутасохин усадхаа. Зүгөөр, капиталистическэ хүреэлэлгэ тухай ходо һанажа, дариха хуурай байлгаха хэрэгтэй.

Ленин-Сталинай партяар зоригжуулагдаһан, Советскэ арад болбол **КОММУНИЗМЫН** шэнэ илалтануу[illegible] тээшэ—урагшаа алхална!

СССР-эй КОНСТИТУЦИҺАА

Статья 6. Газар, газарай баялиг, уһан, ой модонууд, заводууд, фабриканууд, шахтнууд, руднигууд, түмэр харгын, уһанзамай ба агаарзамай транспорт, банкнууд, хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүд, гүрэнөөр эмхидхэгдэһэн томо томо хүдөө ажахын предприятинууд (совхозууд, машинно-тракторна станцинууд г. м.), мүн тэрэшэлэн коммунальна предприятинууд, городууддахи ба промышленнэ пунктнууддахи байра байдалай гол фонд болбол гүрэнэй үмсэ, арадбүгэдын зөөри мүн.

Статья 7. Колхозууддахи ба кооперативна организацинуудахи общественнэ предприятинууд, амиды ба амигүй инвентаритайгаар, колхозуудай ба кооперативна организацинуудай бүтөөжэ гаргадаг продукци, мүн энээнтэй нэгэн адали, тэдэнэй общественнэ барилганууд болбол колхозуудай ба кооперативна организацинуудай общественнэ социалистическэ үмсэ мүн.

Статья 12. СССР дотор ажал болбол „хүдэлмэри хэдэггүй хүн юумэ эдихэгүй“ гэһэн принципэй ёһоор, ажал хэхэ шадалтай гражданин бүриин уялга ба хүндэтэ хэрэгэнь мүн.

СССР-тэ болбол „хүн бүриһөө шадабариинь зэргээр, хүн бүридэ ажалайнь зэргээр“ гэһэн, социализмын принцип бэелүүлэгдэнэ.

БҮХЭСОЮЗНА VIII ОНСО СЪЕЗД ДЭЭРЭ, СССР-эй КОНСТИТУЦИИН ПРОЕКТ ТУХАЙ НҮХ. СТАЛИНАЙ ХЭЛЭҺЭН ДОКЛАДҺАА

Национальностьнуудай хоорондын наншалдаае гол эмхидхэгшэдэнь байһан эксплоататорска ангинуудай үгы болоһон ушар; бэе бэедэз этигэлсэхэгүй ябадалые үндэһэжүүлдэг ба националистическэ шуналые һүжэрөөдэг эксплоатациин үгы байһан ушар; алибүхы богоолшолголгын дайсан ба интернационализмын идейе үнэн абажа ябагша хүдэлмэришэн анги хадаа засагые барижа байһан ушар; бүхы ажахын ба общественнэ ажабайдалай бүхы һалбаринуудта, арадуудай бэе бэедэз харилсан туһалалсаха ябадалые бодотоор бэелүүлһэн ушар; эсэстэ СССР-эй арадуудай формороо национальна, удхаараа социалистическэ национальна культурын һалбаран хүгжэһэн ушар—эдэ бүхы ба эдээндэ адали факторнууд болбол СССР-эй арадуудай дүри шарайнь үндэһөөрөө хубилаһан ба бэе бэедэз этигэлсэхэгүй мэдэрэл тэдээндэ үгы боложо, харилсаата ханибарисаагай мэдэрэл хүгжэһэн ба тиимэ болхолоороо; единэ союзна республикын системэдэхи арадуудай ахадүүгэй ёһото сотрудничестводо хүргэбэ

Результадтаа, бидэнэр болбол мүнөө хүсэд бүхэжэн тогтоһон ба бүхы испытаниие тэсэжэ гараһан, олонациональна социалистическэ гүрэнтэй болоод байнабди, энээнэймнай бэхи бүхэдэнь дэлхэйн алишье хубиин национальна гүрэнэй атаархахаар байна

„Массатай барисаа, энэ барисаае бүхэжүүлгэ, массын голосто hэргэг байха ябадал—эгээл энээндэ большевистскэ хүтэлбэриин хүсэниинь ба илагдашагүйнь байна". (И. Сталин).

* * *

Улан-Удын хүдөөажахын техникумай студенткэнүүд—СССР-эй Верховно Соведэй депутат нүх. Намсараева, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат нүх. Эрдыниева гэгшэд заняти хэжэ байна.

(Пестеревэй фото).

АРАДАЙ БАСАГАН

Сахияева Дулма Ухиновна хадаа бэшыхан байхаhаа хойшо ажал гэхэдэ үнэн зүрхэнhөө дуратай, ямаршье хүдэлмэридэ ябахадаа бүтээсэтэй, нарин нягта ба шадамар гэгдэжэ, нютагай арадзоной дунда алдаршаhан юм.

Колхозойгоо ажахы дээрэ туйлаhан гайхамшаг амжалтанууд тухайдань хурлангыгаар бэшэхэдэ, иимэ байна:

Дулма Ухиновна болбол „Галын очин" (Зэдэ) колхозой член. Хони харууhалха хүдэлмэридэ ороhоор эгсэ зургаан жэл болобо. Дулма хадаа хони үсхэбэрилгэдэ ба продуктивностииень дээшэлүүлгэдэ өөрынгөө эсэшэгүй, энергичнэ ажалаар вилеэд, hайн показательнуудые жэл бүхэндэ харуулна.

Жэшээлхэдэ, 1938 ондо 100 толгой эхэ хонидhоо 132 толгой хурьгадые абажа, түлжүүлээ. Мүн, 1939 ондо 600 толгой эхэ хонидhоо 695 хурьгадые түлжүүлээ. Энэ хоёр жэлэй туршо соо, метис хониин бүриhөө 4,14 килограмм ноохо хайшалба.

Нүх. Сахияева болбол хони харууhалха хүдэлмэри дээрэ баян опыдуудтай болоо. Хонидой бэлшээрилгые сагай уларилда тааруулан урилажа, үдэшэ орой болтор адуулдаг. Зоотехническэ заабариин ёhоор, хонидойгоо уhалалгые зүбөөр эмхидхэнэ. Хүсэ муутай—туранхай эмэ хонидые, ороонгой кампаниин эхилхэhээ урид, hүрэгhөөнь илгажа, шэмэтэ тэжээлдэ байлгажа, дунда хүсэтэй болторонь таргалуулдаг байна.

Гадна, нарай хуригадаа тон сэбэрхэн ба дулаан байрада байлгажа, сутка бүридэ 3 дахин эхыень хүхүүлдэг. Хабар ба зунай сагта, нарай хуригадые эхэтэйнь хамта ябуулдаг. Һүгүй эхэтэй хуригадые, имагта лэ хони ба ямаанай hу угжажа тэжээдэг ба, хуригадайгаа үбэhэ эдихэ боломсооронь, илангаяа hайн шэмэтэй үбэhэ үгэдэг. Хуригадайгаа hара хахад—хоёр hаратай боломсооронь—50-hаа 200 грамм хүртэр овесоор (шиигтүүлэгдэhэн) тэжээдэг байна. Хонид ба хуригадаа иимээр харууhалажа байhанайнь результадта, Дулмын даадаг отарай хонидонь тарган ба тобирнууд байдаг.

Нүх. Сахияевагай алдар солонь гансал Бурят-Монгол республикада бэшэ, харин бүхы Советскэ Союз дотор алдаршаа. Дулма Ухиновнагай хайшан гэжэ хүдэлмэрилдэгэнь, тэрэнэй үнэтэ опыдууд ба тэрэнэй хүдэлмэриинь эрхим показательнуудань СССР-эй Улаан столица—Москвада, 1939 ондо нээгдэhэн хүдөөажахын Бүхэсоюзна выставкын Бурят-Монголой зал соо харуулагдаба.

Дулма Ухиновна хадаа 1939 оной январиин нэгэнhээ захалажа, колхозойгоо МТФ-эйн старша hаалиша нүх. Ц. Банзаракцаева гэгшэтэй соцсоревнованиин договор баталhан байна. Эдэнэр хадаа үйлэдбэри дээрээ үндэр бүтээсэнүүдые туйлана. Тус колхозой правлени болбол тэдэ договорнуудай дүүргэлтыень хоёр дахин шалгажа, абаhан уялгануудаа 100 проц. гүйсэдхөө гэжэ тэмдэглэhэн байна.

Дулма Ухиновна болбол 1939 оной 10 hара хахадай туршо соо 898 ажалта үдэр олоо. Энэ хадаа агуу ехэ Сталинска Конституцяар батадхагдаhан, ажал хэхэ эрхын аша мүн.

Арадай үнэн басаган—нүхэр Сахияева Дулма Ухиновна болбол БМАССР-эй Верховно Соведтэ hунгаха hунгуулиин № 39 округоор, БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта дэбжүүлэгдэн hунгагдажа, мүнөө депутатска хүдэлмэреэ эрхим hайнаар ябуулжа байна.

Б. Жапов.

АРАДАЙ ҺУНГАГДАМАЛ ПОПОВ ГАВРИИЛ ПАВЛОВИЧ

Зохёон байгуулагша советскэ арад болбол Сталинска Конституциин үндэhэ hуури дээрэ, 1937 оной декабриин 12-ой үдэр, СССР-эй Верховно Соведтэ, эрхим хүбүүд ба басагадаа—Ленин—Сталинай партиин, советскэ арадай ба коммунизмын хэрэгтэ эсэстээ хүртэр преданнэ, дүлэтэ патриодуудые hунгаа hэн.

СССР-эй, союзна ба автономно республикануудай Верховно Соведүүдтэ hунгалтанууд хадаа Советскэ арадай моральна ба политическэ нэгэдэлэй гайхамшаг илалтануудые демонстрацилаа. Болхоёо байгаа hунгалтанууд дээрэ, коммунистнууд ба партийнабэшэнүүдэй сталинска блогой шэнэ илалтанууд бэелүүлэгдэхэ. Арадай hунгагдамалнууд -СССР-эй, союзна ба автономно республикануудай Верховно Соведүүдэй депутадууд хадаа, социализмhаа коммунизмда шата дамжан шэлжэн орохо шэнэ полоса соо бэелүүлэгдэхэ туйлай ехэ хүдэлмэринүүдые дүүргэхын ба советскэ арадуудай хэрэгэй түлөө шэн зоригоор ба сусаршагүйгөөр хүдэлмэрилжэ, ленинско-сталинска типын политическэ деятельнүүдэй образые харуулнад.

Арадай үнэн хүбүүн, СССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр Гавриил Павлович Попов болбол манай республикын Тарбагатайн ба Заиграйн районуудай hунгагшадаар hунгагдаhан байгаа. Мартагдашагүй үдэр—1937 оной декабриин 12-hоо хойшо эгсэ хоёр жэл үнгэрөөд байна.

Гавриил Павлович хадаа СССР-эй Верховно Соведэй Сессинүүдэй хүдэлмэринүүдтэ хабаадалсажа, социалистическэ оронойгоо урдахи агууехэ зорилгонуудай шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэлсэhэн байна.

Сессинүүдэй хүдэлмэреэ дүүргэhэнэйнь хойдтээ, нүхэр Гавриил Павлович хадаа Сесси дээрэ хэлсэгдэhэн асуудалнууд ба эндэ баталагдаhан законууд тухай отчетно докладаа, hунгагшадайгаа урда саг үргэлжэ хэдэг байха юм. Мүн, арадуудай вождь агуу ехэ Сталин тухай, Советскэ Гүрэнэй Улаан столица—Москва ба социалистическэ оронойгоо баялиг тухайнь, hунгагшадтаа удхатугэсөөр хөөрэжэ үгэдэг байна. Нүхэр Попов болбол hунгагшадайгаа урда 10 гара дахин отчетно докладуудые хэбэ. Тэрээнтээ хамта, өөрынгөө hунгагшадай дунда, олон-янзын темэн үүдтэ хөөрэлдөөнүүдые ябуулдаг. Нүх. Гавриил Павлович Попов, өөрынгөө hунгагшадай дунда сусаршагүйгөөр хүдэлмэрилжэ, тэдэнэй эрилтыень хүсэдөөр хангана.

Депутат Гавриил Павлович, hунгагшадтаяа бата, нягта барисаатай.

Тарбагатайн райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ байхадаа, нүхэр Попов болбол үдэр бүхэндэ, хэдэн олон hунгагшадтай уулзадаг, хөөрэлдэдэг байгаа.

Гавриил Павловичын бэшэгэй стол дээрэнь, колхознигуудай, колхозницануудай, hургагшадай, hурагшанарай ба бусадай бэшэгүүд тон олон байдаг. Булгыень айхабтар анхаралтайгаар уншажа, тус бүридэнь тодорхой харюунуудые үгэдэг.

Заиграйн районой Мухар-Тала гэжэ деревнидэхи колхозой колхознигууд — нүхэд Филиппов, Карпуков гэгшэд, тэндэ кинокартинын тон дутамаг харуулагдадаг ба заримдаа оройдоошье харуулагдадаггүй тухайнь, нүхэр Поповто бэшэhэн байна. Арадай hунгагдамал нүх. Г.П. Попов хадаа энэ бэшэгтэнь тон анхаралтайгаар хандажа, тэндэ колхознигуудай эрилтыень дары хангаа.

Олон тоото иимэ жэшээнүүдые харуулжа болохо байна.

Мүнөө, нүхэр Попов болбол Улан-Удын хүдөөажахын техникумда hуралсажа байна. Өөрынгөө знаниие улам дээшэлүүлхын түлөө большевистскээр тэмэсэнэ Тиигээд, hургуулиингаа общественнэ ба политическэ ажабайдалдань тон активнаар хандана.

Ц. Заводской.

УНАГАН ХАРЫН ТҮРГЭНДЭ...

Унаган харын түргэндэ
Уусанайнь тууга ханхинажа,
Улигамхан жороонь үнэн
байна.

Урихан нүхэр Дарима
Улаанхан орден шагналтай,
Ударник ябаhанайнь үнэндэ
Олоороо hунгалтаар
дэбжүүлээ.

* *

Ардагхан харын түргэндэ
Агтабшынь туугаха нхинажа,
Аадамхан жороонь үнэн
байна.

Алдартай нүхэр Дарима
Алтанхан орден шагналтай,
Активна ябаhанайнь үнэндэ
Арадынь hунгалтаар
дэбжүүлээ.

* *

Хазага харын түргэндэ
Хазаарайнь тууга ханхинажа,
Хаядалтай жороонь үнэн
байна.

Ханихан нүхэр Дарима
Хайрын орден шагналтай,
Хабархан ябаhанайнь
үнэндэ
Хамтаараа hунгалтаар
дэбжүүлээ.

Кяхтын аймагай Киранай сомонhоо, жаран наhатай Зандан Бадмацыренов гэдэг үбгэн болбол энэ дууе СССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр Дарима Намсараевада зорюулажа дуулаба.

26 XI-39 он.

Городской Соведэй депутадуудта кандидат Антохин Ива[н] Гордеевич—hунгуулиин № 11 округhоо.

(Пестеревэй фото).

АГУУЕХЭ ЗОЛ

Минии баахан байхада бэлэй, кулак Тогоошо ходо лэ ерээд, үнгэрhэн жэлнүүдэй үри зээли нэхэжэ үдэрhөө үдэртэ hаладаггүй, аба эжы хоёрым хараажа, айлгажа хашажа байгаа hэн. Арай гэжэ 12 наhа хүрөөд байхадам, аба эжы хоёрни хүшэр үбэшэндэ нэрбэгдэжэ, нүгшэhэн юм.

Баяшуудай үхибүүдэй баhамжалан доромжолходонь, «өөртэ үгы, үхэрhөө хашан» байхадань, гашуудалда дарагдан, газаашалагдажа ябагша бэлэйб.

Удалшьегүй, Октябрьска революциин гэрэлэнь манай Бурят орон дээгүүр мандан сасаржа, зуугаад жэлэймнай хүсэлые бэелүүлэн, зол жаргалай эхи табяа hэн.

1930 ондо, Үдэнгэ нютагта, «Манай хүсэн» коммуна тогтожо, тэрээндэ член болон ороод, хамтын ажал хүдэлмэридэ хабаадажа захалаа hэмди. Би хадаа коммунада ороhон үдэрhөө хойшо, малай бригадада хүдэлмэрилэhэн байнаб.

Үдэр бүри үнэн сэхээр хүдэлмэри hэнэйгөө результадта, түрүү хүнүүдэй нэгэндэ тоологдон, түрүүшынхеэ—1932 оной ноябриин 7-до—ударнигай нэрэзэргэ абажа, шагнагдаа hэм.

1936 он. Энэ жэл—минии нэhанда мартагдашагүй жэл. Республикын түрүү хүнүүдэй делегациин состэвта оролсон Москва ошоод, парти ба правительствын хүтэлбэри эгшэдтэй, агууехэ Сталинтай уулзажа, советскэ правительствын дээдэ хайраар—Ленинэй орденоор шагнагдаhан байнаб.

Бүри ехэнүүд амжалтануу[д]... түлөө бүхы хэмжээгээр тэмэсэ... зоригжооб. Ажал дээрэ туйлаh... амжалтануудайгаа ашаар, арад... агуу ехэ найдабари абажа, РСФС[Р]-эй Верховно Соведэй депута[д]... hунгагдааб.

Арадай энэ ехэ найдабари... бэедээ даажа абаад байхада... өөрынгөө хүдэлмэриие үшөө бүр[и] hайжаруулха, зоной зол жаргал[ай] түлөө зоримгойгоор оролдохо... иимэ зорилго байна.

Тэдэ найдабариень харюу... хын түлөө тэмэсэлдэ бүхы ша[д]... барья үгэнэб. Гадна, минии hу[н]гагшадай зүгhөө элдэб асуу[да]лаар хандаhан бэшэгүүд абта[да] байна. Тэрэшэгэн, би хадаа И[р]кутска ба Читинскэ областьнуу[д]тай баталhан соцсоревновани[ин] илахыень ба болхоёо байга[а] нютагуудахи ажалшадай депут[ат]дуудай Соведүүдтэ hун... ажахын амжалтануудта... угтахыень хүсэжэ, hунгагшад[та] хандалаг байнаб.

Улан-Удэ городдохи хүдөөа[жа]хын техникумда 1938 оной м... hарада ороод, өөры... хүмүүжэлые дээшэлүү... тулада мүнөө энергичнээр hур[ал]сажа байнаб.

Агууехэ Сталинска Консти[туци]иин алтан наранай т[уяа] доро, иимэ хүхюу сэнгэлиг ... жаргалта байдалые—ажалла... hуралсаха, амараха ба гүрэ[эн] управлениие хүтэлэлсэхэ эрхэн[үү]дые гүйсэд эдэлэжэ б... hандаа омогорхоноб.

Д. Б. ЭРДЫНИЕВА.
РСФСР-эй Верхов[но]
Соведэй депута[т].

А. Менделъсон.

СТАЛИНСКА КОНСТИТУЦИИН ТУГ ДОРО ГУРБАН ЖЭЛ

СССР-эй Соведүүдэй VIII Онсо съездээр, шэнэ, Сталинска Конституциин—илаhан социализмын ба хүдэлмэришэн-таряашанай демократиин Конституциин баталагдан абтаhанhаань хойшо гурбадахи жэлэй ой гүйсэбэ. Сталинска Конституци болбол «СССР хадаа хүгжэлтын шэнэ полосада, социалистическэ общество байгуулгые дүүргэлгын ба коммунистическэ овществодо шэлжэн оролгын полосада ороhон, тэрэ бүхэдэлхэйн—историческа фактые бүхэжүүлэбэ..." (ВКП(б)-эйн историин хуряангы курс, хуудаhан 331).

Соведүүдэй VIII Онсо съездhээ хойшо үнгэрhэнсагай туршо соо туйлай ехэ удха шанартаи хэдэн олон событинууд болоо. Энэ үе соо, ВКП(б)-эйн историческа XVIII съезд болоо. Сталинска Конституциие баталан абаhанай hүүлээр, 1937-1938 онуудта энэ шэнэ Конституциин үндэhэ hуури дээрэ СССР-эй Верховно Соведтэ ба союзна, автономно республикануудай Верховно Соведүүдтэ hунгалтанууд болоhон байна. Эдэ hунгалтанууд хадаа коммунистнууд ба партийнабэшэнүүдэй блогой эбдэрэшэгүй бата бэхи байhанай ба советскэ арадай морально-политическэ нэгэдэлэй тодо демонстраци болоhон байна. Энэ үедэ, СССР-тэ ба хилын саана хэдэн миллион ажалшан арадай достояни болоhон, ВКП(б)-эйн историин хуряангы курс хэблэгдэн гараба.

Эдэ жэлнүүдэй туршо соо, мирэй сталинска политика хэдэн шэнэ илалтануудые туйлаа. Советскэ арад болбол өөрынгөө агууехэ интернациональна миссиие дүүргэлгэ болгон, Баруун Украина ба Баруун Белоруссиин арадуудые панска даралалтаhаа сүлөөлөө.

Сталинска Конституциин туг доро, хүдэлмэришэд ба таряашадай гүрэн болбол социалистическэ байгуулалтын бүхы участогууд дээрэ шэнэнүүд, шиидхэхы амжалтануудые туйлаа. Хоёрдохи табанжэлэй плануудые амжалтатайгаар дүүргээд, манай орон хадаа гурбадахи табанжэлэй планай угаа ехэ зорилгонуудые шиидхэхын түлөө амжалтатайгаар тэмэсэжэ байна. Үнгэрhэн жэлнүүд хадаа СССР-эй үйлэдбэриин хүсэнүүдэй улам түргэн хүгжэлтэнүүдые асараа. Арадай ажахын hалбаринуудай дунда хүтэлхы гол hууриие социалистическэ промышленность эзэлhээр байна. Түрүүшын хоёр табанжэлнүүдэй туршо соо промышленно продукциин ургалтын, дунда жэшээгээр, жэлэйнь темп+20 проц. болоо, тиихэдэ энэ сагай туршо соо, капиталистическэ оронуудай промышленно продукциин ургалта 0,3 проц. байгаа. СССР ба капиталистическэ оронуудай промышленнэ продукциин ургалтын темпнүүдэй иимэ сасуулбари хадаа манай оронай экономическа гол зорилго болбол нүхэр Сталинаар харалагдаhан болзорнууд соо шиидхэгдэхэ байна гэжэ үшөө дахин харуулана.

Энэ зуунжэлэй түрүүшын жэлнүүдэй туршо соо хүнзэной амин бүридэ промышленно продуктнуудые үйлэдбэрилэлгөөр царска Росси ба түрүү капиталистическэ оронуудай хоорондын забhар жэлhээ жэлдэ бүри ехэ боложо байгаа hэн. Хүдэлмэришэн ангиин диктатурын гүрэн хадаа хүнзэной амин бүридэ хүртэхэ продукциин объемоор, хүгжэнги капиталистическэ оронуудhаа тэрэнэй гээгдэдэг хэмжээе жэл ерэхэ бүри бага болгожо байна. Жэшээлхэдэ, 1913 ондо царска Росси болбол хүнзэной амин бүридэ хүртэхэ нүүрhые США-hаа 26 дахин багаар үйлэдбэрилдэг байгаа, харин 1937 ондо СССР болбол США-hаа миил 4,5 дахин багые үйлэдбэрилээ. 1913 ондо царска Росси болбол США-hаа 11 дахин бага болад хайлуулhан байгаа, тиигээд 1937 ондо СССР хадаа миил 3,8 дахин багаар хайлуулаа.

Социалистическэ промышленность болбол манай хүдөө ажахые тон эгээл шэнэ техникээр зэбсэглээ. Гурбадахи табанжэлэй нэгэдэхи жэлэй hүүлдэ манай колхозууд ба совхозуудта 9256,2 мянган моринойхүсэтэй 483,5 мянган тракторнууд, 153,8 мянган комбайнууд ба 195,8 мянган ашаанай автомобильнууд байгаа. Социалистическэ газартаряаланай ба малажалай илалтанууды хүдөөажахын Бүхэсоюзна выставка тодо hонороор харуулаа.

Промышленность ба хүдөө ажахыда, үйлэдбэриин хүсэнүүдэй ургалта хадаа СССР-эй ажалшадай материальна хэмжээгэй туйлай ехэ дээшэлэлтые хангаа. Арадай ажахын бүхы hалбаринуудта хүдэлмэришэд ба служащинуудай ургахатай хамта заработна хүлэhэн ургаа: 1929 онhоо 1938 он хүртэр, жэлэйнь заработна хүлэhэн 800 түхэригhөө 3467 түхэриг хүртэр ургаа. Социальна-культурна хэмжээябуулгануудта гүрэнэй, колхозууд ба общественнэ организацинуудай гаргашанууд 1932 ондо хүнзэной амин бүридэ, дунда жэшээгээр, 61.73 түхэриг байhанаа, 1937 ондо 234,74 түхэриг хүртэр ургаа.

Капиталистическэ оронуудта, 1929-1938 онууд хадаа заработна хүлэhэнэй бага болоhын үе байгаа. Эдэ жэлнүүдэй туршо соо заработна хүлэhэн США-да 15 проц., Японида 18 проц., доошоо ороо.

1929 оной, дэлхэйн экономическа кризис хадаа капиталистическэ оронуудай таряашадай байдалда али энгэ hүйдхэлтэй байhаниинь али. Энэ, хүдөө ажахынь аграрна кризисhээ гараагүй.

Соведүүдэй социалистическэ оронэй сүүлээтэ колхозно таряашанда байдал хадаа тон ондоо байгаа. Колхозно таряашанай байдал бүри шангашадалтай, бүри баян, бүри культурна болоо.

Сүлөөлэгдэhэн ба эмхитэй социалистическэ ажал хадаа үйлэдбэридэшье, наукадашье, искусстводошье гайхамшаг зүйлнүүдые зохёон байгуулана. Үдэр ерэхэ бүри урган hалбаража байгаа социалистическэ гүрэнэй хүсэшэдэл болбол Сталинска Конституцяар—СССР-эй Үндэhэн Законоор арадта олгогдоhон эрхэнүүдэй гарантиие байгуулаа.

Дэлхэй дээрэ тон бэхи гүрэн болоhон, олонациональна Советскэ гүрэн хадаа Сталинска Конституциин туг доро ургажа ба бэхижэжэ байна.

Ленинско-Сталинска национальна политикые бэелүүлгэ хадаа союзна республикануудай социалистическэ индустриализациин түргэн темпдэ, социалистическэ хүдөө ажахын ургалтада, формоороо национальна, удхаараа социалистическэ культурын бадаралтада тодоор харагдана.

Сталинска Гурбадугаар Табанжэлэй хоёрдохи жэлые манай орон шэнэ илалтануудаар дүүргэбэ. 1939 оной арбан hарын туршо соо, СССР-эй бүхы промышленность 14,4 проц., мүн хүнгэн промышленность 15 процент ургаа. Энэ жэлдэ манай промышленностиин дэбжэлтын темпэнь үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ 12 проц. ехэ байна.

1939 он болбол стахановска хүдэлөөнэй саашанхи дээшэлэлэй жэл, энэ хүдэлөөнэй шэнэ формонуудай урган гаралгын жэл боложо, историдо орохо байна.

Үйлэдбэридэ—тракторта ба паравоздо hууха, домнанууд ба мартенэнүүдтэ хүдэлмэрилэхэ хүдэлөөн хадаа, Конституци соо бэшэгдэhэн эрхэнүүдэй үндэhэ hуури дээрэ, эхэнэрнүүдэй дунда шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрэбэ. Хэдэн арбаад, зуугаад мянган эхэнэрнүүд хадаа социалистическэ байгуулалтын харюусалгата участогууд дээрэ эрэгтэйнэрт[эй] хамта түрүү hууринууд[ые] эзэлнэ.

Үйлэдбэриин дэбжэлтэ, соци[а]листическэ ажалые эмхидхэлг[ын] шэнэ формонууд ба методу[удые] болбол тон богонихон болзор с[оо] Ехэ Ферганска канал байгуул[ал]да тодоор харагдаба. Миил ор[ол]доо зургаан неделиин туршо [соо] 160 мянган колхознигууд бол[об]... 16 миллион кубометр газар м... тан гаргажа, 270 километр у[ртатай] канал малтаа.

СССР-эй социалистическэ б[ай]гуулалтын амжалтанууд ба ил[ал]танууд, Советскэ Союзай об... нын хүсэшэдэлэй ургалта бол... 1939 ондо уласхоорондын хар[илсаа]... саануудта бүри тодоор харагда[на] байна.

Советскэ-германска догово[р] баталалга хадаа уласхоорон[дын] харилсаануудай хүгжэлтэдэ эр... тын пункт болоо.

Хүдэлмэришэд ба таряаш[адай] социалистическэ гүрэнэй хүс[э]... далай ба сэсэмэргэн полити[кын] үрэнь хадаа Балтиин д... шадарай оронуудтай, манай хүр... нэр—Эстони, Латви ба Литв[а]... договорнуудые баталалга бол[оо].

Бидэнэр болбол Сталинска [Кон]ституциин абтаhаар гурбан [жэл] болоhоной ойе, нютагуудахи аж[ал]шадай депутадуудай Совед[үү]дэй hунгалтануудта бэлэдхэлэй ... нүүдтэ угтабабди.

Большевистскэ партиин ... съездээр хараалагдаhан за... Сталинска Конституциин туг [до]ро, советскэ арад болбол ... шаа—коммунизм тээшэ ... жагсаалаар ябажа байна.

Советскэ граждануудай агууехэ эрхэнүүд мандаг!

АЖАЛ ХЭХЭ ЭРХЭ—ЗЭЛ ЖАРГАЛАЙ ЗАЛОГ

„**Статья 118.** СССР-эй гражданууд болбол ажал хэхэ архэтэй, тэрэ хадаа хэһэн ажалайгаа тоо ба шанарай зэргээр абаха ажалай хүлэһэтэй, гарантированна хүдэлмэри абадаг эрхэтэй байнэ.

Ажал хэхэ эрхэ болбол арадай ажахын социалистическэ эмхидхэлгээр, советскэ общестывн үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй хэтбэрэшэгүй ургалтаар, ажахын кризисүүдэй гарха аргые зайсуулгаар ба хүдэлмэригүйдэлгые усадхалгаар хангагдадаг байна".

(СССР-эй Конституунһаа).

Агууехэ Сталинска Конституцяар батадхагдаһан, ажал хэхэ эрхэ болбол социализмын оронөй ажалшадай историческа илалтань мүн. Энэ эрхэ хадаа бидэндэ зол жаргал олгогшо залог болоно.

Мүнөө би 63 наһатайб, үйлэдбэри дээрэ хүдэлмэрилһөөр 50 жэл болохоёо байнаб. Өөрынгөө наһан соо, хоёр ондоо дэлхэйе—капиталистическэ ба социалистическэ дэлхэйе үзөөб.

Урдань, хаанта засагай үедэ, хамаг бүхы эрхэһээ хаһагданхай, хашагдажа дарлагдажа байгша һэмди. Би хадаа үгытэй таряашан байһан туладаа, үлэмжэ хүшэр ажабайдал үзэһэн бэлэйб. Баяшуудай малые бүхэли зундаа адуулаад, минии 6 түхэриг хүлэһэ абагша һэм. Церковно-приходско һургуулида арай гэжэ ороод байтарам, «һураад яахашниб, модон анзаһанай хойноһоо ябаха хүн гээшэш»—гэжэ, поп Михаил зэрлигээр зандаран, һурахыем хориһон байгаа.

Арбангурба наһатайдаа, купецүүдтэ түлөө хюрөөдэжэ, сутка соо 14-18 час хүдэлмэрилһэнэйгөө «хүлэһэ»—10-12 мүнгэ абадаг байгааб. Пароходой эзэн—Булычевэйдэ, гэрэлгүй «гэр» соо хэдэн арбаад хүлэһэншэд байжа, үглөөнэй 5 часһаа үдэшын 8 час хүртэр хүдэлмэрилэгшэ һэмди.

1905 онһоо эхилэжэ, стачечна хүдэлөөе эмхидхэлсэжэ ябааб. Царска охраннигаар нэгэтэ бэшэ арестовалагдаһан байнаб. 1916 ондо, Мотовилихын заводто слесарээр хүдэлмэрилжэ байха зуураа, тэндэ, марксистска кружогто хабаадан, большевистскэ партиин члендэ ороо һэм. Тиигээд, хаанта засагта эсэргүү, капиталистнуудта ба эксплоататорнуудта эсэргүү тэмсэлээ улам бүри шангадхаһан байгааб. Полици ба жандарманууд хадаа инвалид болтором сохиһон юм.

1917 ондо, хүдэлмэришэн анги ба хүдөөгэй үгытэй таряашад хадаа большевигүүдэй партиин хүтэлбэри доро жагсаад, хаанта засагые хамхасохин унагаажа, зугаал жэлдэ зориһон хүсэлээ бэелүүлэн, ажабайдалаа шэнээр, социалистическэ ёһоор зохёохын түлөө тэмсэлдэ ороһон байна.

Үнгэрһэн 22 жэлэй торшо соо, үнэхөөр гайхамшаг илалтанууд туйлагдаа. Манай орондо, социализм—гол түлэб байгуулагдаа. Эдэ бүхы илалтанууд хадаа агууехэ Сталинска Конституци соо, алтан үзэгөөр батадхагдан бэшэгдээ.

Мүнөө, Бурядай гигантын—ПВЗ-эйн инструментальна цехтэ, нарин ба сложно инструментнүүдэй складые даагшаар хүдэлмэрилнэб. Үнэн сэхэ ажал хадаа манай орондо үлэмжэ хүндэтэй, Ленин-Сталинай парти ба Советскэ правительство хадаа хүн тухай—дэлхэй дээрэхи эгээл үнэтэ капитал тухай тон ехэ анхарал табина.

Би, 1929 онһоо хойшо 12 дахин элдэб курортнуудта эльгээгдэжэ, өөрынгөө бэеын элүүрые һайжаруулааб. Мүнөө, залуушуудһаа дутуугүй хүнгэн би.

Манай цехын хүдэлмэришэд, служащинар ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болбол намайе Улан-Удын Городской Соведэй депутадуудта кандидадаар дэбжүүлэжэ, тон ехэ найдабарие үзүүлһэн байна. Энэ найдабариень эрхимээр харюулхын түлөө бүхы хүсөөрөө хүдэлмэрилхэб.

Я. И. Русаков—ПВЗ-эйн инструментальна цехын складые даагша.

Тарбагатайн аймагай, Барыкино-Ключевскиин сельсоведэй „Путь Ленина" колхозой кузнец—хүдөөажахын Бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадагша нүхэр Иннокентий Иванович Климентьев хүдэлмэридөө байна.

(Пестеревэй фото).

АРАДАЙ НАЙДАБАРИИЕ ХАРЮУЛХАБ

„**Статья 122.** СССР-тэ болбол эхэнэрнүүдтэ ажахын, гүрэнэй, культурын ба общественно-политическэ ажабайдалай бүхы һалбаринуудта эрэшүүдтэй адали эрхэнүүд олгогдодог байна."

(СССР-эй Конституциһаа).

Социализмын агууехэ документ—Сталинска Конституциин агууехэ статьянуудай нэгэн—122-дохи статья хадаа омогорхолой ба баярай мэдэрэлые илангаяа хүсэтэйгөөр орьёлуулна. СССР-тэ эхэнэрнүүд хадаа эрэшүүдтэй адали эрхэтэй гэжэ, энээн соо баталан хэлэгдэнэ.

Советскэ эхэнэрнүүд—эхэ оронойгоо дулэтэ патриодууд мүн. В. Гризодубова, Раскова, Мария Демченко, М. Виноградова, П. Ангелина, В. Хетагурова ба мянга-мянгаад советскэ эхэнэрнүүдэй нэрые дуулаагүй булан тохой, манай орондо байхагүй. Эдэнээр бүхы советскэ арад омогорхоно.

* * *

1919 ондо, Баунтын аймагта үгытэй агнуушанай бүлэдэ түрөө һэм. Дүрбэхэн наһатай, бэшыхан байхадаа, эхэ эсэгэ хоёрһоо гээгдэжэ, гансаараа үнэшэрэн үлээ бэлэйб. Советскэ засагай ашаар, 10 наһа хүрөөд байхадам, нютагтамнай эхин һургуули тогтоо. Тэндэ һуралсажа, 2-дохи классынь дүүргээб.

1930 ондо, нютагтамнай колхоз эмхидхэгдэхэдэнь тэрээндэ орожо, агнуушадай хубсаһанай оёдолшоор хүдэлмэрилжэ эхилээ һэм.

Манай аймагай ажалшад болбол намда угаа ехэ найдабари үзүүлэн, БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта һунгаһан байна.

Арад зоной үзүүлһэн найдабариень, өөрынгөө үнэн сэхэ хүдэлмэреэр туйлааб. Ажал хадаа манай социалистическэ орондо эгээл хүндэтэй ба алдар солын хэрэг болонхой. Алдарта советскэ арадай туйлаһан агууехэ эрхэнүүдэнь—ажал хэхэ, эрдэмдэ һураха, амараха эрхэнүүдэнь, Сталинска Конституцяар мүнхэжүүлэгдээ.

Би, мүнөө Улан-Удын хүдөөажахын техникумда һуралсажа байнаб.

Сталинска эпоходо түрэһэндөө би золтойб. Эгэшэ, аха нүхэдэйгөө хөөрэһэнһөө мэдэхэдэ, урдань манай нютаг болбол: үгытэй үлэсхэлэн, ядуу таряашадтай, культура ба гэгээрэлые мэдэхэгүй, гээгдэнхи булан байгаа. Советскэ засагай хорин жэл хадаа Баунтын аймагые танигдашагүй болгоо. Шангашадалтай, культурна колхозникууд, алтарама баян полёнууд, жэлдээ хэдэн мянгаад түхэриг доходтой агнуушадай колхозууд—мүнөөнэйнь картина иимэ.

Зол жаргалта байдалые бидэндэ олгоһон, Ленинскэ-Сталинска партида, Советскэ правительстводо ба арадуудай инаг вождь нүхэр Сталинда хизаарлашагүй преданнээр ажаллажа, намда арадай олгоһон найдабариень хүндэтэйгөөр харюулхаб.

Евдокия Гавриловна Корсакова—

БМАССР-эй Верховно Соведэй Депутат.

АМАРАХА ЭРХЭМНАЙ МҮНХЭЖӨӨ

„**Статья 119.** СССР-эй гражданууд болбол амараха эрхэтэй байна."

(СССР-эй Конституунһаа).

Би мүнөө 50 наһатайб. Социалистическэ революциин урда тээ, сүлөө ба амаралта үзөөгүй бэлэйб. Табин наһанайгаа хахад соо, баяд ноёдой барлаг зарасань боложо, хайран халуун хүлэһөө адхажа ябааб. Үгырэн зобохо, үлэсхэ даараха—иимэ уйдхартай ажабайдалтай байгша бэлэйб.

Агууехэ Октябрьска Социалистическэ революциин хүсэтэ дүлэн сасаржа, зобоһон тулиһан зуугаад миллион бидэниие—бүхы арадые, хүшэр дарлалтаһаань сүлөөлөө. Энэ мартагдашагүй, гайхамшагта үдэрһөө хойшо, ажабайдалнай амагалан тайбан боложо, сүлөөтэйгөөр амилдаг, сэнгэлиг хүхюунээр алхалдаг болоод, баярай дүлөөр бадарма—иимэ жаргалта эпоходо орообди. Тиигээд, оронойгоо баялигуудые үдалан, ашаглалгада зорюулагдаһан угаа ехэ зохёон байгуулалгын хүдэлмэринүүдтэ хабаадалсажа, энээгээрээ, социалистическэ агууехэ державын суута гражданин байһандаа омогорхоноб. Баярай ехэ баяр!

* * *

1917 онһоо эхилжэ, Селенгын уһан замай транспорт дээрэ хүдэлмэрилһөөр хорин хоёр жэл үлүүтэй болобоб: Анхан—юрын сторожоор ажаллажа захалаа һэм. Уданшьегүй, модошо дарханай квалификациие олоһон байгааб. Мүнөө, судоремонтно заводой модо-болбосоруулха цехын мастераар хүдэлмэрилнэб. Тусагаар һайн—стахановска хүдэлмэриин результадуудые харуулһанайм түлөө, тус заводой партийна, профсоюзна организацинууд ба администраци хадаа намайе хэдэн дахин шагнаа.

Сталинска Конституцяар батадхагдаһан ажал хэхэ, амараха ба һураха эрхэнүүднай бүрин бэелүүлэгдэнэ. Жэл бүри амарнаб. Союзна ба республиканска удхатай курортнуудта, санаторинуудта, аршаануудта ошодог би. Энэ зунай үедэ заводской профсоюзна комитет болбол намайе, аяар Кавказдахи алдарта курортдо эльгээгээ. Үе наһан соогоо урдань үзөөгүй, гоё һайхан газарта, апельсинууд, лимонууд ба бусад сэсэрлигээр хүрээлэгдэһэн, Кавказдахи „Ессентуки" курортдо хоёр һара тухай амаража ерэбэб.

Илаһан социализмын лэ орондо, хүн зоной үни холынь хүсэл бэелүүлэгдэнэ. Би, хэды үндэр наһатай болбошье һаа, иимэ халуун анхаралаар хүрээлэгдээд байхадаа, үшөөл үндэр наһа наһалжа, үйлэдбэриин шэнэ шэнэнүүд илалтануудые туйлахаар зоригжонхойб.

Эдэ бүхы эрхэ, жаргалай түлөө багша Сталиндаа баяр хүргэнэб.

П. Ф. МОСТОВСКОЙ - Судоремонтно заводой мастер—стахановец.

КОММУНИСТНУУД БА ПАРТИЙНА БЭШЭНҮҮДЭЙ СТАЛИНСКА БЛОГОЙ КАНДИДАТ

Статья 102. Депутадуудые һунгалга болбол бүгэдэниитын байна: ухаагүй хүнүүд ба һунгуулингаа эрхые судаар хаһагдаһан хүнүүдһээ бэшэд,—18 наһа хүрэһэн, СССР-эй бүхы гражданууд хадаа раса ба национальна илгаа, шажан шүтэлгэ, эрдэм һургуулиин ценз, түбхинэһэн һуудал, социальна үг гарабал, зөөри шадалай зэргэ ба үнгэрһэн сагай ажал-ябуулга—хамаагүй, депутадуудые һунгалгануудта хабаадаха ба һунгагдаха эрхэтэй.

Намдаг Раднаевич Раднаев хадаа 1909 ондо, Асагадай сомоной, Нарин-Асагад гэжэ нютагта, үгытэй таряашан Раднын бүлэдэ түрэһэн юм. Тэрэ, бага наһандаа эрдэм һуража шадаагүй байгаа. Ушарань, өөрынгөө ядуухан ажахыда, бүлэнэрэйгөө хоолой тэжээхын тула 1924 он болтор эсэгэдээ туһалалсаһан байна.

1924 ондо, нүхэр Раднаев болбол эсэгынгээ ажахыда хүдэлмэрилжэ байха зуураа, наһатанай һургуулида һуралсаһан ба тэндэһээ хүсэд грамотна боложо гараа һэн. Һуралсажа байхадаа, үдэр һуниие илгаагүй,—эрхимээр һурахые оролдодог байгаа. Общественнэ хүдэлмэридэ угаа активнаар хабаадалсадаг болоно эхилэбэ.

Эрхим общественник Намдагые, ленинскэ-сталинска комсомол хүмүүжүүлээ. Тэрэ хадаа 1929 ондо ВЛКСМ-эй члендэ ороо һэн.

Сомон доторхи түрүү активист нүхэр Раднаев, бүри харюусалгатай хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдэбэ. 1931 оной торшо дотор Асагадай сомоной, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр хүдэлмэрилхэ зуураа, колхозоо большевистскэ, колхозникуудаа шангашадалтай, сэнгэлиг хүхюун байдалтай болгохын тула сусарашагүй хүдэлмэрилһэнэйнь результадта, тус колхоз хадаа гүрэнэй-политическэ кампанинуудые дүүргэлгээр ба организационно-ажахын эмхидхэлээрээ сомон соогоо түрүү колхозуудай нэгэн болоһон байна.

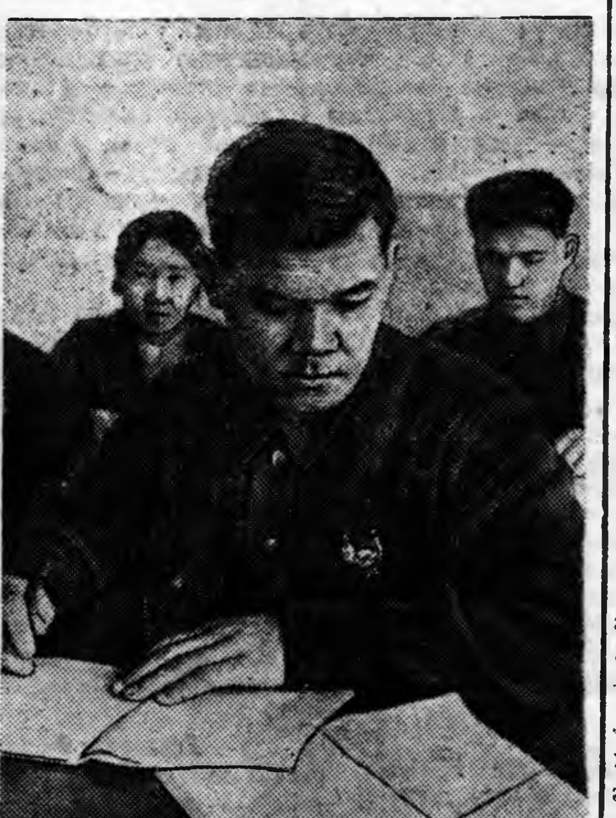
1931 онһоо 1933 он хүртэр, Хүдэлмэришэн-Таряашанай алдарта Улаан Армиин зэргэдэ алба хээ. Энэ үедэ, боевой ба политическэ бэлэдхэлгын отличник—жэшээтэ боец байгаа.

Һүүлээрэнь, Бурядай гигант—паровозовагонно заводой охранада хүдэлмэрилжэ эхилээ һэн. Тэндэ образцовоор хүдэлмэрилһэн ушарһаа, харюусалгата постнуудта түргэ-түргөөр дэбжүүлэгдээ. Түрүүн стрелогоор ороһон аад, мүнөө командын начальнигаар хүдэлмэрилнэ. 1938 ондо партиин членэй кандидадта ороо.

Мүнөө, ажалшад-һунгагшад хадаа манай үеын агууехэ документ—Сталинска Конституци соо алтан үзэгүүдээр бэшэгдэнхэй эрхэнүүдээ—һунгаха ба һунгагдаха эрхэнүүдээ эдлэн, нютагуудахи Соведүүдэй депутадуудта, сталинска блогой кандидадуудые дэбжүүлжэ байна.

Нүхэр Намдаг Раднаевич Раднаев болбол ПВЗ-эйн охраныа хүдэлмэрилэгшэдэй коллективээр, Улан-Удын Городской Соведэй депутадуудта кандидадаар, һунгуулиин № 200 округһоо дэбжүүлэгдэбэ. Намдаг Раднаев хадаа дурсагдагша округто баллотировалагдаха зүбшөөлөө үгөөд һунгуулиин комиссяар регистрацилаглаһан байна. Раднаев болбол һунгагшадай агууехэ найдабарие хүндэтэйгөөр дүүргэжэ шадаха, достойно кандидат мүн.

С. Кижингинский.
Ев. Уланский.

Улан-Удын хүдөөажахын техникумай студент—правительственнэ боевой даабаринe героическоор дүүргэһэнэйгөө түлөө „Улаан-Тугай" орденоор шагнагдаһан, Павел Михайлович Путилов.

(Пестеревэй фото).

„**Статья 121.** СССР-эй гражданууд болбол эрдэм һурха эрхэтэй.

Энэ эрхэ болбол бүгэдэниитын уялгата эхин һургалгаар, дээдэ һургуулинуудташье түлөөһэгүйгөөр һургалгаар, дээдэ һургуулиин һурагшадай тон олонхиие гүрэнэй степендеэр хангаха системээр, һургуулинуудта түрэлхи хэлэн дээрэ һургалгаар, заводууд, совхозууд, машинно-тракторна станцинууд ба колхозуудта ажалшадые үйлэдбэриин, техническэ ба агрономическа хэрэгтэ түлөөһэгүйгөөр һургалга эмхидхэлгээр хангагдана".

(СССР-эй Конституциһаа).

Эхэнэрнүүд болбол манай орондо, эрэшүүдтэй адали эрхэтэй. Тэдэнэр болбол арадай ажахын, культурын бүхы һалбаринуудта хүдэлмэрилнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын № 3 һургуулиин багша нүх. Яцевилло.

(Пестеревэй фото).

СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ ЭХЭ ОРОНОО ХАМАГААЛГА —СОЛО АЛДАРАЙ ХЭРЭГ!

„**Статья 132.** Бүгэдэниитын сэрэгэй уялга болбол закон мүн.

Хүдэлмэришэн Таряашанай Улаан Армида сэрэгэй алба хэлгэ СССР-эй гражданинай арюун уялга болоно".

„**Статья 133.** Эхэ ороноо хамагаалга болбол СССР-эй гражданин бүхэнэй арюун уялга мүн. Эхэ орондоо измена хэлгэ: присяга эбдэхэ, дайсанай талада орохо, өөрынгөө гүрэнэй сэрэгэй хүсэ шадалда хохидол хэхэ, шпионаж хэхэ ябадалнууд болбол туйлай хүшэр хорото ябуулганuудта тоологдожо, законой тон шанга хатуугаарань гэмнэгдэнэ.

(СССР-эй Конституциһаа)

Би эхин һургуулида һуралсажа байхадаа, баатар габияата Улаан Армиин боец болохые угаа ехэтэ хүсэгшэ һэм. Тиин, баһаа хойшо һанадаг хүсэлэм бэелүүлэгдэжэ, 1936 ондо Хүдэлмэришэн-Таряашанай Улаан Армиин боец боложо, хилэшадарай частьда ошоо һэм. Боевой ба политическэ бэлэдхэлээрээ саг үргэлжэ „һайн" гэһэн сэгнэлтэтэйгээр һуралсааб.

1937 ондо младша командирнуудай һургуулиие дүүргэжэ, политругай туһалагшаар дэбжүүлэгдэн, габияа түгэс Улаан Армиин частьдахи героическа боецүүдые политическэ хүмүүжүүлхэ—иимэ харюусалгата ба хүндэтэ хүдэлмэри дааһан байнаб.

Манай алдарта Улаан Арми хадаа 183 миллионно советскэ арадай зол жаргалые, оронойгоо нангин хилэнүүдэй ойроохүртэшэгүйе хамагаална. Тэрэ хадаа өөрынгөө героическа историдо гайхамшаг шэнэ хуудаһануудые нэмээгээ—Хасан нуурай районда ба Халхын голдо тэнэг самурайнуудые тэһэ няза сохёо, Баруун Украинын ба Баруун Белоруссиин ахалүүнэрээ, польско пануудай дарлалтаһаа сүлөөлөө, мүнөө, Финляндиин арадай хэтэ заяанай хүсэлыень хангажа, тэдээндэ завиcимобэшэ байдалые, демократическа сүлөөе олгожо байна.

Советскэ Союз хадаа мирнэ политикые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлнэ. Бүхы дэлхэйн сознательна хүдэлмэришэд ба таряашад, энэ мирнэ политикые һайшаана, дэмжэнэ. СССР-эй гадаадын политика—мирнэ политика хадаа арадуудай амагалан энхэ байдалые хангана. Хэн Советскэ Союзда—бүхыдэлхэйн пролетариадай эсэгэ орондо эсэргүү добтолго хэнэб, тэрэ хадаа тэһэ няза дарагдан хосорохо.

Хүдэлмэришэн-Таряашанай Улаан Армиин хүсэндэ тэсэхэ, тиимэ хүсэн дэлхэй дээрэ байгаагүй, байхашьегүй!

Сергей Иванович Паршин—подразделениин политрук.

АРАДУУД, СОЦИАЛИЗМЫН АГУУЕХЭ ДОКУМЕНТЫЕ МАГТАН СУУРХУУЛАНА

Һүүлэй хэдэн жэлнүүдтэ, искусствын тон олон гайхамшаг, бодото арадай зохёолнууд бии болоогдобо. Эдэ зохёолнууд хадаа мүнөө үеын байдал тушаа үнэн зүрхэнэй халуун отклик мүн болоно. Эдэ зохёолнууд хадаа эхэ орондоо, правительстводаа, партидаа ба тэрээнэйгээ хүтэлбэрилэгшэдтэ, нүхэр Сталинда ажалшадай инаглалые ба преданностиие харуулна.

Манай үеын энэ поэтическэ историдо, нэгэ тема илангаяа шангаар ханхинна—энэ болбол хүнтүрэлтэнэй эрхэнүүдэй агуухэ документын, Сталинска Конституциин тема мүн. Арадай дуушад болбол арадай омогорхолые, арадай жаргалые, агуухэ Сталиндаа сэдьхэлээ дэлгэдэгыень харуулхын тулада тон үнэн һаналай үгэнүүдые, тон дулаан, зүрхэ доһолгомо образуудые олодог байна.

Конституциин үгэ бүхэниинь хадаа «туяаһаа дулаан, гэрэлһээ һаруул, одоһоо тодорхой, августда болбосородог үрэ жэмэсүүдһээ арюун»,—гэжэ алдарта казахска акын Джамбул хэлэбэ.

Наадаһан сасын утаһан ханхинаад газар дээгүүр шэнхиннэ—
Наран шэнгеэр орон дээрэм толотоно Конституци,
Жаргал асараһан, һонор сэсэн, Сталинска закон ханхинна.
(Азербайджанай дуунуудһаа).

Дэлхэйе гэрэлтүүлдэг толон, наран—Конституциин образ болбол үнгэбүриин поэтическэ формануудта оруулагдан, һүүлэй жэлнүүдтэ арадай творчестводо нэбтэрэн оробо. Тиигэжэ, энэ образ болбол: «арбанэгэн эгэшэдүүнэр, нэгэ наран доро һууна» гэдэг, мүнөө үргэн мэдээжэ болоһон таабариин: (СССР-эй арбанэгэн республиканууд—Сталинска Конституциин наран доро) үндэһэ һуури боложо ороо. Энэ образ мүн лэ хэдэн олон частушкануудай поэтическэ мүрнүүдтэ харуулагдана.

Туяан гэрэлээ тодоор
Эрье, талада сасаруулаа:
Жаргал, баянгай закон
Сэсэн Сталин үршөөгөө.

Мордовско үлигэршэ эхэнэр Беззубовагай «Эхэ орон тухай дуун» соо иимэнүүд мүрнүүдые уншанамди:

Уулын орой дээгүүр эгсэ
Мандажа байгаа наран лэ—
Сэсэн манай Конституци
Сталинай алтан үгэ лэ.

Арадуудай творчество дотор, манай Конституциин тодорхой удхань, дэлхэй дээрэхи эгээл бодото демократическа законой—тэрээнэй бүхы удхашанар харуулагдаһан байдаг.

Украинска арадай дууша Микола Шашко, дуунуудайгаа нэгые Конституцида зорюулан, тэрээн тухай иигэжэ хэлэнэ:

Үлэмжэ найдалтай болоол үнэн закон,
Сталинай зүрхэнһөө ургаһан энэ закон!
Арадуудые сүлөөдэ жаргуулһан закон,
Газар, уһые тэгшээр хубаадаг закон.

Сталинска Конституцида бэшэгдэн батадхагдаһан, революциин тус тус түйлалтануудай мотивуудта зуугаад - зуугаад частушканууд зохёогдодог байна:

Мүнөө байһан мэтэ
Урдань байгаа һаал, юрдөө?
Хүдэлхэ ба һураха эрхэ
Бүхы арад хүртөө.

* *
*

Баян мүнөө байнамди,
Баяр, жаргал неэдээр дүүрэн.
Арюун, дорюун байнамди
Ажаллаха, амарха эрхээр дүүрэн.

Сталинска Конституцида бэшэгдэһэн илалтануудай ниитэ итогуудые, Джамбул болбол гайхамшаг тодорхойгоор ба хүсэтэйгээр тааруулан найруулна. «Агуухэ советскэ закониие» алдаршуулан хэлэнэ:

Талые ургуулан таридаг Закон,
Таашаан, зүрхэнэй дууладаг Закон.
Эдир наһанай сэсэглэн байдаг Закон,
Эрхэ мэдэлдээ природые баридаг Закон.
Ажалша арадай алдар суугай түлөө
Алтан үзэгөө дэлгээн байдаг Закон.
Сүлөөтэ джигидэй зориг ехэтэ ябадалда
Сүн замаа нээжэ үгэдэг Закон...
Сэнгүү олон аулай залуушуудые
Столица дээрээ һурган байдаг Закон.
Мандаһан ахадүү республиканууд соогоо
Маниигаа тэгшээр жаргуулан байдаг Закон.

Конституци тухай һанал бодолнууд болбол тэрээнэй агуухэ зохёогшо—Сталинай образһоо тусагаарлашагүй.

Арадай мечта бодолые бүрин
Алтан хуулидамнай бэшээл уран,
Конституциие манда үгөөл урин,
Дэлхэй дээрэ энэнь эрхим һайн гэгдэбэ.

Иигэжэ, Сталинда зорюулагдаһан зохёолнуудайгаа нэгэн соо, Сулейман Стальский хэлэһэн байна.

Хэдэн олон, элбэг дуунууд, частушканууд үлигэрнүүд хадаа Сталиндаа гүнзэгы ехэ баясхаланай, хизааргүй зузаан инаглалай сэдьхэлээр нэбтэрэнхэй.

Конституци болбол арадта
Жаргал ехые асараа,
Түрэл Сталин багшада
Тэрээнэйнь түлөө спасибо.

«Минии нютаг, шамаар шэнэдхэн зохёогдоод, сэсэглэн байна»—иигэжэ, Сталинда хандан, Армениин арадай ашуг хэлэнэ. Сталин—«шэнэ үдэрнүүдэй эсэгэ», Сталин—«дэлхэй дээрэхи бүхы баатарнуудһаа үндэр дээрэ», тэрээнһээ «үлүү найдамтай тулга» манда байхагүй, Сталин—«миллион миллион хүнзоной зүрхэнүүдтэ гэрэлтэн байдаг наран» мүн,—иигэжэ узбекскэ арадай дуун соо дуулагдадаг.

Хэтын нойрһоо оронииим бодхоогоошо ши бэшаалш?!
Минии түрэл Ферганые һубадаар яларан байха болгон
Конституциин нараар нютагыем гэрэлтүүлээшэ ши бэшаалш?!

Мүн тиимэл аялганууд ойродой дуун сооһоо ханхинан гарана. Сталинһаа «үлүү үнэтэй хүн манда байхагүй», юундэб гэхэдэ, «Сталин арадуудта жаргал үгөө». Сталин—«дэлхэй юртэнсэ дээрэ эгээл ехэ хүн».

Сталин хадаа
...Октябриин гал соогуур түрэһэн арадые
Орохогүй наранда, арюун жаргалда хүтэлэнэ...

Кировскэ областиин ород үлигэршэ Т. А. Донгушева болбол:

Сэлмэг наран,
Харыш маниигаа, баярлыш,
Хамаг байдалнай хубилан лэгжээл,—

гэжэ Ленинда хэлэхын тулада Москва руу, мавзолейдэ хараасагай болон ниидэжэ орохо хүсэлтэй.

Тиигэжэ энэ үлигэршэ болбол дуун соогоо үргэлжэлүүлэн хэлэхэдээ, шэнэ, жаргалта ажабайдалые, энээниие зохёошо—Сталиниие, Ленинэй хэрэг үргэлжэлүүлэгшые зураглан харуулна.

Ленинтэй шэнгеэр, Сталинтай бидэ ябанамди,
Ленинтэй шэнгеэр, Сталинтай бидэ хөөрэлдэнэмди,
Сталин манай һанаа сэдьхэлые булгынь мэдэдэг, бүхы наһан соогоо маниие энхэрэн ябадаг.

. . . .

Тиин мүнөө манда гансахан зам байна лэ,
һаруул, гэрэлтэй, үргэн жаргал тэйшэ лэ.

Сталинска Конституци болбол коммунизмын түлөө тэмэсэлдэ зоригжуулна.

Сталин—хүсэнэймнай символ,
Сталин—байдалаймнай дэбжэлтэ.
(Советскэ Грузиин ажалшадай бэшэгһээ).

Һаруул соколнай, шамтайгаа
Һайхан замһаан һалахагүйбди,
Бидэнэр зүрхэндээ, тугтаа,
Конституциие мандуулнабди!—

иигэжэ украинска арад дуулана. Энээниень ородой частушка мүн дабталсана:

Манай хүсэн эбдэрэшэгүй—
Газар дээрэш, далай дээрэш,
Бидэнэр шамтаяа инаг Сталин,
Илахабди бүхы тэмэсэл дээрэ.

Зүрхэнүүдтээ ба тугууд дээрээ Сталинска Конституциие мандуулан ябагша, Союзай арадууд болбол өөһэдынгөө мүнөөнэй жаргалые, өөһэдынгөө ерээдүйн гэрэлтэ һайхан байдалые, хэрбээ зайлашагүй хэрэгтэй болоо гээшэгшэ һаань, гартаа буу зэбсэг барижа хамгаалан жагсаха байна. «Хэрбээ дайсан хадаа манай сэсэглэн байгаа тала дайдада добтолохоёо забдаал һаань»,—гэжэ украинска арадай дуун соо хэлэгдэдэг,—«дайсанда сохисо үгэхөө, нэгэн хүн шэнгеэр, винтовкануудаа гартаа абахабди!»

Даралагданги байһан арадуудай үни урдын һанал бодолнууд, тэдэнэй алтан һайхан зүүдэнүүдэнь мүнөө жаргаланта үнэн байдал болоо,—олонациональна агуухэ орон болбол сүлөөтэ, шэнэ, баясхаланта һайхан байдал һуудаа тухайгаа дуулана.

А. М. Астахова.

Улан-Удын зооветинститудые отличноор дүүргэгшэд (зүүн гарһаа) Филиппов, Худяков, Раднаев. Мүнөө институтдаа научна хүдэлмэрилэгшэдөөр үлэбэ.

Социалистическэ хүдөө-ажахын специалистнуудай шэнэ отряд

Революциин урдатээхи Бурят-Монгол болбол эрдэм культурынгээ талаар тон ехэ гээгдэнги, тиигээд нэгэшье дээдэ һургуулигүй байгаа. Хэрбээ, Дээдэ-Удэдэ гансал дунда һургуули—гимнази байгаашье һаань, тэрээндэ чиновнигуудай, наймаашадай, кулагуудай лэ—баялигуудай лэ үхибүүд һурадаг һэн. Царска самодержави хадаа хүдэ мэришэдэй, таряашадай үхибүүдтэ эрдэм олгохогүй, харин харанхы балар байдалда даража, тэдэниие даралаха, мүлжэхэ зорилготой байгаа.

Бурят-Монголой арадзон бултадаа шахуу бэшэгмэдэхэгүй байһан юм.

Советскэ засагай тогтон мандаһанай ашаар, агуухэ большевигүүдэй партиин, аба Сталинай сэсэн мэргэн хүтэлбэриин ашаар, Советскэ арад, тэрэнэй тоодо Бурят-Монголой ажалшад хадаа, социалистическэ үндэр дээдэ культурые туйлаа. Хүнтүрэлтэнэй эрхим ухаатанай хүсэлэнь, гансал манай орондо—и аһан социализмын орондо бэелүүлэгдэжэ байна. Бурят-Монголой Зоотехническо-ветеринарна институт болбол дээдэ квалификациин зоотехнигууд ба ветеринарна врачуудые бэлэдхэнэ. Хүдөө ажахын эдэ специалистнуудай үүргэ хадаа Бурят-Монголдо томо үүлтэрэй продуктивна малые үсхэбэрилгэдэ тон ехэ.

Зоотехнигүүд ба ветеринарна врачууд болбол научна методые стахановцуудай үнэтэ практическа опыдуудтай зүбөөр зохилдуулжа, малажалые дээдэ хэмжээдэнь хүргэр дэбжүүлэн хүгжөөхэ хэрэгтэнь стахановцуудта туһалаха ёһотой ба тэрэнэй түлөө өөһэдөө бүхы хүсөөрөө тэмэсэхэ уялгатай.

Институт болбол түрүүшын жэлнүүдтэ, үндэр дээдэ квалификацитай профессорско-һургагшадай кадрнуудаар, кафедрнууднай һуралсалай жэшээтэ, пособинуудаар, гэр байраар дутамаг байһан юм. Мүнөө, зооветинститут болбол, шухала условинуудаар, гол түлэб хан агданхай.

Профессорско - преподовательска состав болбол тоогоороо ба шанараараа жэлһээ жэлдэ ургана. Институт, өөрынгөө составта—наукын 12 кандидадуудтай. Эдэнэй олонхинь институтдаа хүдэлмэрилжэ байгаад, эрдэмтэ степеньдэ диссертаци бариба. Мүнөө, докторско диссертаци барилгада 4 хүнүүд бэлэдхэжэ байна.

Ботаника ба тэжээл үйлэдбэрилгын кафедрые даагша, биологическа наукын кандидат нүхэр Кузнецов Б. М., мүн тэрэшэлэн, факультедүүдэй декан, биологическа наукын кандидат нүхэр Чиркин Ф. А., анатомиин кафедрые даагша, биологическа наукын кандидат нүхэр Спирuков М. А., паталогиин кафедрые даагша, ветеринарна наукын кандидат нүх. Ребров П. И. ба бусад олон научна хүдэлмэрилэгшэд—багшанар хадаа хүдэлмэриин эрхим жэшээ харуулна. Эдэнэр хадаа өөһэдынгөө баян знаниие студентнүүдтэ үгэхын түлөө оролдоно, тэмэсэнэ. Тэрэшэлэн, научно-шэнжэлгын тон шухала ба ехэ хүдэлмэринүүдые ябуулжа, малажалай саашадаа хүсэтэйгөөр хүгжэхэ хэрэгтэ туһална.

Эдэнээр бэшэгдэһэн научна хүдэлмэриин сборниг энэ жэлдэ толилогдоод, хоёрдохи томонь бэлэдхэгдэжэ байна. Эдэ научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүд хадаа ехэнхидээ Бурят-Монголой материалнууд дээрэ зохёогдоо.

Гадна, бусад хэдэ хэдэн научна зохёолнууд бэлэдхэгдэжэ байна. Манай институт хадаа агуухэ Октябрьска Социалистическэ революциин XXII жэлэй ойдо бэлэг болгон, үндэр квалификацитай 20 ветеринарна врачуудые бэлэдхэжэ гаргаба. Бурят-Монголдо эгээл түрүүшынхеэ бэлэдхэгдэһэн эдэ специалистнууд хадаа, СССР-эй Наркомземэй тогтоолой ёһоор, республика соогоо хүдэлмэрилэхөө булгадаа үлэбэ. Нүхэд Филиппов, Раднаев гэгшэд хадаа һуралсалаа отличноор дүүргэөд, институтдаа—научно - шэнжэлэлгын ба багшын хүдэлмэридэ абтаа.

Эдэнэр—социалистическэ хүдөө ажахын специалистнуудай шэнэ отряд хадаа институдһаа абаһан знаниия хэрэг дээрэ хэрэглэн бэелүүлжэ, амжалтануудые туйлахыень хүсэнэбди.

ИВАНОВ А.—Бурят-Монголой Зооветинститудай директор.

Научна хүдэлмэриин центр болгохо

Октябрьска революциин ашаар, Улан-Удэ городто, Бурят-Монголой зооветеринарна институт тогтоо. Тэрэ хадаа ветеринарна 20 врачуудые бэлэдхэн, Бурят-Монголдо түрүүшынхеэ үгэбэ. Эдэ квалифицированна специалистнууд болбол Бурят-Монголой социалистическэ малажалые саашаань хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые туйлахань сохом. Эдэнэр, гүрэнэй экзаменые һайнаар үгөө. Студентнүүд нүхэд Худяков, Буторин, Филиппов, Раднаев, Убеев ба бусад болбол комиссиин асуудалнуудта тодо ба хангалтатай харюунуудые үгэжэ „отлично", „һайн" сэгнэлтэнүүдые абаба.

Бурят-Монгол республика, он жэл тудам улам баяжажа, малаар бүри баян боложо байна. Квалифицированна кадрнуудта эрэлтэ ехэ болоно. Тус ушарые хараадаа абажа, БАМССР-эй Наркомзем, республикын хүтэлбэрилэхы организацинууд болбол ургажа байгаа залуу институдта алибүхы туһаламжануудые хангажа, тэрээниие республикын научна хүдэлмэринүүдэй центр болгохын тула оролдохо ёһотой.

Профессор И. Р. Вахромеев—Гүрэнэй Экзаменационно комиссиин түрүүлэгшэ.

ПВЗ-дэ дуунай ба пляскын ансамбль

ПВЗ-эйн культурын дворецэй дэргэдэхи самодеятельна олонтоото кружогуудһаа дуунай ба пляскын ансамбль эмхидхэгдэбэ.

Энэ ансамбль хадаа түрүүшынхеэ, Агуухэ октябрьска социалистическэ революциин XXII жэлэй ойдо зорюулан, заводойгоо культурын дворец соо ехэ амжалтатайгаар выступалһан байна. Ансамбльдань дуунай ба пляскын, хоровой, плясовой, балетна группанууд ба дуушад, уран шүлэг уншагшад бии.

Ансамблиин репертуар олон янза. Дуушадань советскэ композиторнуудай ба ород арадай дуунуудые дуулна.

Иигээд, энэ ансамбль болбол ПВЗ-эйн нэгэдэхи участокта ажаһуугшадые обслуживалха байна.

Баир Ангаров.

ЭХИН ҺУРГУУЛИНУУДАЙ БАГШАНАРЫЕ БЭЛЭДХЭХЭ ТУХАЙ

РСФСР-эй СНК-гэй, 1939 оной октябриин 8-да гаргаһан тогтоолой үндэһөөр, БМАССР-эй Совнарком хадаа эхин һургуулинуудай багшанарые бэлэдхэхэ нэгэ һарын курс эмхидхэжэ, энэ курсда 100 хүниие хабаадуулхыень Наркомпроста даалгаба.

МАЛАЙ БҮХЭСОЮЗНА БЭШЭЛГЭ

1940 оной январиин 1-эй байдалаар, Баунтын, Хойто-Байгалай аймагуудые оруулангүйгөөр БМАССР-эй городской ба сельска нютагуудта малай Бүхэсоюзна бэшэлгэ үнгэргэгдэхэ байна.

Республикын бүхы аймагуудта 1940 оной январиин 1-һээ 5 болтор малай бэшэлгэ ябуулагдана. Зүгөөр, Түнхэнэй аймагай Окинска хошуунай сельсоведүүдтэ малай бэшэлгэ декабриин 20-һоо эхилэхэ байна.

РЕСПУБЛИКЫН ГАБИЯАТА АРТИСТ

Намжил Гармаевич Балдано болбол Селенгын аймагай, Оронго нютагта түрөөд, бага наһаяа эсэгындээ үнгэргөө. Намжил хадаа абынгаа ажал дээрэ—үсөөхэн тоото үхэр, хонёо адуулха, үбэһэ, түлеэ асараха гэхэ мэтын хүдэлмэри хэдэг һэн. Балдано 7 наһатай байхадаа эсэгэтэеэ город ерэжэ, түрүүшынхеэ «Золотой рок» гэжэ кино хараһан байгаа. Энэ кино хараһанһаа хойшо, Намжилай зосоонь артист болохын һанал бодол түрэһэн байна.

Өөрынгөө шадабаритай ба оролдостой дээрэһээ, ямаршье курс ба һургуулигүйгөөр 1927 ондо киномеханик болоод хүдэлмэрилжэ байтараа, 1929 ондо Улан-Удэ город ерэжэ, багаһаа зоридог хүсэлөө бэелүүлжэ эхилээ һэн.

Балдано болбол 1930 ондо, бурят спектаклиин рольдо түрүүшынхеэ наадажа эхилһэн ба хойноншодоо ходо наададаг болоо һэн.

Намжил Гармаевич хадаа искусствын техникумдэ (мүнөө театрально-музыкальна училище) һуралсаһан байна. Энэ техникумээ эрхимээр дүүргэжэ гараад, һүүлээрэнь театрта хүдэлмэрилөө. Б. М. театрта гарадаг пьесэнүүдэй бэрхэтэйнууд рольнуудтань наададаг байгаа. Жэшээлхэдэ, «Отелло» гэжэ пьесэдэ—Яго гэдэгэй рольдо, «Дуран ба коварство» гэжэ пьесэдэ—президентын рольдо гэхэ мэтэшэлэн наадаба.

Намжил Гармаевич хадаа элитэ артист, эрхим драмматург мүн. Гармаевичын зохёоһон хэдэн олон пьесэнүүдэнь театрай сцена дээрэ табигдана. Тэдэнь, удхагүгэс уран ба зондо зохидшоогдодог.

«Хоёр ханинууд» гэжэ пьесэнь, колхоздо шургаһан шпионуудай хорото муухай аашануудые хурса тодоор элирүүлэн харуулна. Мүн тэрэшэлэн, «Олоной нэгэн» ба бусадыень харахадаа, энээнэй авторыень—советскэ искусствын солото мастернуудай нэгэнь болоно гэжэ хүхюүнээр хөөрэлдэдэг. Мүнөө Намжил Гармаевич хадаа «Энхэ булад баатар» гэжэ шэнэ пьесэ зохёожо байна.

* *
*

1939 оной май һарын 11-нэй үглөөгүүр, уужам һайхан дайда урихан агаараар анхилан байба.

Энэ үдэр хадаа режиссер Намжил Балданогой ажабайдалдань эгээл гайхамшаг баярта үдэрнүүдэй нэгэнь байгаа. Юуб гэхэдэ, Социалистическэ Бурят-Монголой театральна культурые хүгжөөлгэдэ томонууд амжалтануудые туйлаһанайнь түлөө, Намжил Гармаевич Балданодо—«Республикын габияата артистын нэрэ зэргые олгохо» тухай БМАССР-эй Верховно Соведэй президиумэй указ гараба.

Указые уншажа, баярлаһандаа бахардан, хэлэхэ үгөө oложо ядан һуугаа һэн. Указ хадаа гансашье Намжил Гармаевичые бэшэ, харин Бурят-Монголой бүхы ажалшадые баярлуулаа. Габияата артист Намжил Гармаевич болбол «намда габияата артистын нэрэ зэргые олгоһонь—гансашье минии амжалта бэшэ, харин манай театрай бүхы коллективэй амжалта мүн. Театртай хамта би ургааб, намтай хамта театрнай ургаа» гэжэ хабатай урматайгаар харюусана.

Намжил Гармаевич хадаа театрайгаа хүдэлмэришэд, актернуудай дунда тон хүндэтэй. Общественнэ хүдэлмэридэ оролдостойгоор хабаадалсадаг. Мүнөө, месткомой түрүүлэгшэ байна.

О. Г.

ОТЛИЧНИГУУД—ВЕТВРАЧУУД

Бурят-Монголой зооветинститут болбол тогтоогдоһон сагһаа хойшо томо амжалтануудые туйлаа.

Мүнөө, институт хадаа кадрнуудаар хангагдаа. Эндэ—1 профессор, наукын 11 кандидадууд, научна 18 хүдэлмэрилэгшэд, 9 ассистентнүүд хүдэлмэрилнэ.

Эдэнэй олонхинь научна шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүдые 1937 онһоо хойшо ябуулна, хабаата ажалаараа кандидатска докторско диссертацинуудые барилгада бэлэдхэнэ.

Эдэ багшанарта заалгажа, зооветинститудые мүнөө дүүргэһэн 20 нүхэдүүд—ветеринарна врачууд болбол бага бэшэ знаниие олоо. Дүрбэн жэл үлүүтэй сагай торшо соо 32 янзын дисциплинэнүүдые үзээ. Дүүргэлтын, гүрэнэй экзамен дээрэ студентнүүдэй олонхинь (55 проц.) „һайн" ба „эрхим һайн" гэһэн сэгнэлтэнүүдые абаба. Илангаяа, нүхэд Худяков, Буторин, Раднаев гэгшэд институдые отличноор дүүргэбэ.

Отличник — ветеринарна врач нүхэр Худяков тухай. Нүхэр Худяков хадаа хурса бэлигтэй, хурдан ухаагай байһанаа харуулаа. Тэрэ хадаа эрхим лектор байжа, эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ боложо шадахань һэжэггүй.

Отличнигууд - дүүргэгшэд нүхэд Буторин, Раднаев гэгшэд Худяковһоо доошо бэшэ показательнуудтай. Гүрэнэй-экзаменационно комисси болбол дээрэ дүрсагдагша гурбанда отличитой дипломые үгэхэ гэжэ тогтообо.

Нэрлэгдэгшэ нүхэд болбол СССР-эй Наркомземэй тогтоолой ёһоор, Бурят-Монголдо хүдэлмэрилхөө үлэхэнь.

Социалистическэ Бурят-Монголойгоо малажалые улам ехэ алхамуудаар урагшань дэбжээхын түлөө эрид тэмэсэхэ байһандань, эдэ 20 һурагшадтаа бата найданаб.

В. Кузнецов—директорые научна ба һуралсалай хүдэлмэрээр орологшо ба биологическа наукын кандидат.

Харюуоалгата редактор Р. БИМБАЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, Пентросоюзная, 19. Телефоны: отв. редактора—2-44, отв. секретаря—2-39, отд. партийной жизни—7-55—2 зв., сельхозотдел—7-25, отдел кадров—5-07.

Типография НКМП БМАССР. Бүргэлэлит № 2340